

ROMA VE TÜRK HUKUKUNDA MALDAKİ MADDİ AYIPLARDAN DOLAYI SATICININ SORUMLULUĞU

Ar. Gör. Güzide Burcu DOĞAN*

I. GENEL OLARAK

Her alım satım akdinde alıcı için önemli olan, satın aldığı şeyin iyi olması, yani bozuk, kusurlu, ayıplı olmamasıdır. Ancak alıcı malda bulunabilecek ayıplar nedeniyle değeri düşük olan mallar satın almak tehlikesi altındadır. Hâlbuki alım satım akdine alıcı istediği maksat için kullanabileceği, faydalı bir şey almak için taraf olmaktadır.

Satın alınan malda ayıplar varsa, mal alıcının istediği gibi çıkmamışsa, malda bulunması gerekli vasıflar yoksa veya noksansa veya satıcının varlığını vaad ettiği nitelikler malda mevcut değilse, satıcı hangi hallerde bundan sorumlu olur? Alıcı hangi koşullarda satıcıya karşı maldaki ayıplar nedeniyle bazı haklar ileri sürebilir? Örneğin; satın alınan çalar saatin alarının çalışmaması, koşu atının hastalıklı çıkması, ceviz ağacından olduğu zikredilerek satılan kütüphanenin kayın ağacından yapıldığının anlaşılması halinde, alıcı satıyı sorumlu tutabilir mi?

Bu ihtimaller çeşitli alım satım akitlerinin her birinde mevcut olabilir. Beşeri ilişkilerde son derece önemli olan alım satım akdinde malın ayıplı çıkması nedeniyle satıcının sorumluluğu meselesinin ve bu hususla ilgili hükümlerin incelenmesinde fayda vardır.

Satılan maldaki ayıplar meselesi Türk Borçlar Kanununda alıcı lehine çözülmüştür. Kanunumuzun hükümleri daha ziyade alıcı menfaatinedir. Nitekim bu meseleyi düzenleyen maddelerin birincisi olan ve "satılanın ayıptan salim olmasını tekeffül" başlığını taşıyan 194. maddeye göre:

"Satıcı alıcıya karşı satılanın zikir ve vaadettiği vasıflarını mütekeffil olduğu gibi maddi veya hukuki bir sebeple kıymetini veya maksut olan men-

---

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Roma Hukuku Ana Bilim Dalı Araştırma Görevlisi.

faatini izale veya ehemmiyetli suretle tenkis eden ayıplardan salim olmasını da mütekeffildir”.

Hatta maddenin son cümlesi şu şekildedir:

“Satıcı bu ayıpların mevcudiyetini bilmese bile onlardan mes’uldür.”

Bu hükümden anlıyoruz ki, satıcı, hiçbir kusuru olmasa, maldaki ayıplardan haberdar bulunmasa bile, bunların mevcudiyetinden sorumlu tutulmaktadır. Kanunumuz bu durumda müşteriye iki davadan birini seçmek imkânı verilmiştir: Borçlar Kanunumuzun

202. maddesine göre:

“Satıcı dilerse satılanı redde hazır olduğunu beyanla akdin feshedilmesini, dilerse satılanı alkoyup kıymetinin noksanı mukabilinde semenin tenzil olunmasını dava eder”. Hatta 205.maddenin son fıkrasına göre:

“Satıcı kendisine hiçbir kusur isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe alıcının diğer her türlü zararını tazmin etmeye borçludur”.

Fıkranın içeriğini olumlu şekilde ifade edersek; ayrıca alıcının her türlü zararlarını da tazmin ile yükümlüdür. Yani alıcıya zararını tazmin ettirme hususunda da imkân tanınmıştır.

Bu hükümler satıcıyı ancak belli bazı sorumlu tutan Cermen Hukuku prensiplerine göre, günümüzde alıcının çok daha elverişli duruma konması demektir. Gerçekten Eski İsviçre Hukukunda da geçerli olan “Gözünü aç, satış kesindir, gözünü açmayan kesesini açsın” şeklindeki Cermen özdeyişlerinden anlaşıldığına göre, satıcının satılana karşı teminatı hususunda alıcı aleyhindeki eğilimi sezme mümkündür¹.

Nitekim Eski Şark ve Mezopotamya Hukukları da ayıplara tekeffül esasını tanımadıkları gibi satıcının alıcıya karşı korunması mecburiyetini ancak köle alım satımlarında uygulamışlardır. Örneğin Hammurabi Kanununda alıcıya, satın aldığı şeyi ayıp dolayısıyla iade ve akdi feshetmek imkânı ancak alım satım akdinin konusunun köle olması ve hastalıklı çıkması ihtimaline hasredilmiştir².

Evvelki hukukumuz Mecelle’ye göre de satıcının satılanın ayıplarından sorumluluğu kabul edilmekle birlikte alıcıya tanınan imkânlar günümüze göre daha sınırlı durumdadır³. Borçlar Kanunumuzda da Roma Hukukunun ağır sorumluluğu 198. maddede ifadesini bulan “alıcının muayene ve ihbar yükümlülükleri” ile hafifletilmiştir.

¹ ZIMMERMANN, Reinhard, The Law of Obligations Roman Foundations of the Civilian Tradition, Oxford 1996, s.307; TAHİROĞLU, Bülent, Roma Borçlar Hukuku, İstanbul 2003, s.172.

² EDİS, Seyfullah, Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Ankara 1963, s.2.

³ YAVUZ, Cevdet, Satıcının Satılanın Ayıplarından Sorumluluğu, İstanbul 1989, s.8.

Borçlar Kanunumuzun bazı maddelerine yer vererek çok kısaca özetlediğimiz bu esaslar Roma Hukukundan gelmektedir. Bu konu, modern hukuklarda, Roma Hukukunun tesiri altında en fazla kalmış olan konulardan biridir. Nitekim Roma Hukukundan gelen bu prensiplerin kaynağı Romada *aedilis curulis*⁴ denilen magistraların beyannameleri yani *edictum*⁵larıdır. Hatta bu sebeptir ki Borçlar Kanunumuzun 202.maddesinin alıcının ihtiyarına bıraktığı iki davaya da, genellikle hukuk dilinde, *aedilis* davaları denilmektedir⁶.

Bu sebeple, öncelikle Roma Hukukunda “maldaki ayıplardan dolayı satıcının sorumluluğu” hususunun incelenmesi, Türk Borçlar Hukukunda satıcının sorumluluğuna ilişkin prensiplerin gereğince anlaşılabilmesi için son derece önemlidir.

II. ROMA HUKUKUNDA MALDAKİ AYIPLARDAN DOLAYI SATICININ MESULİYETİ

Roma Hukukunda maldaki ayıpların tekeffülü hususunun gelişimi son aşamaya kadar üç safhada olmuştur⁷.

A. *Ius Civile* Devri:

Romanın ilk devirlerinde satıcı esas itibariyle ve kanunen maldaki ayıplardan sorumlu değildi. Satıcının ayıplara karşı tekeffül borcunun mahiyeti akdi nitelikte idi. Çünkü ayıplardan dolayı satıcıyı sorumlu tutmak için özel bir teminatın verilmiş olması gerekirdi. Bu teminat çeşitli şekillerde verilebilirdi.

⁴ Cumhuriyet devrinde her yıl seçilen ve sayısı iki olan, imperium yetkisi bulunmayan bu magistralar, çarşı, pazarda hukuku düzeninin sağlanması, alım satımların gözetimi ve Roma için erzak temini ile görevliyidiler. BERGER, Adolf, *Encyclopedic Dictionary of Roman Law*, Philadelphia 1953, s.353; TAHİROĞLU, Bülent, ERDOĞMUŞ, Belgin, *Roma Hukuku Dersleri*, İstanbul 2003, s.9; UMUR, Ziya, *Roma Hukuk Lügatı*, İstanbul 1983, s.20; UMUR, Ziya, *Roma Hukuku Giriş, Kaynaklar, Umumi Mefhumlar, Hakların Himayesi*, İstanbul 1984, s.42; VENTURA, Mişon, *Roma Hukuku*, İstanbul 1934, C.1, s.61.

⁵ Bazı yüksek *magistralar* halka ya mecliste sözlü bir şekilde veya ilanlar sayesinde beyanda bulunmaya yetkiliydiler. Böylece işlerin yürütülmesinde takip etmek niyetinde oldukları ilkeleri görev sürelerinin başında bildirerek halkı bilgilendirirdiler. Bu beyannameler genellikle beyaz boyalı levhalar üzerine siyah yazılarla yazılırdı. Bu sebeptir ki beyannamelere aynı zamanda “beyaz” anlamına gelen “*album*” da deniyordu. SCHWARZ, A.B., *Roma Hukuku Dersleri* (çev: RADO, T.), İstanbul 1965, s.93.

⁶ RADO, Türkan, “Roma Hukukunda Maldaki Ayıplardan Dolayı Satıcının Mesuliyeti”, İstanbul 1945, s.605, HONIG, Richard, *Roma Hukuku*, (çev. TALİP, Şemsettin) İstanbul 1938, s.262.

⁷ UMUR, Ziya, *Roma Hukuku Ders Notları*, İstanbul 1999, s.364; RADO, Türkan, *Roma Hukuku Dersleri*, Borçlar Hukuku, İstanbul 1997, s.130; TAHİROĞLU, Borçlar Hukuku, s.171; DI MARZO, Salvatore, Çev. UMUR, Ziya, İstanbul 1954, s.392; HONIG, s.262; KOSCHAKER, Paul, Çev. AYİTER, Kudret, *Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Anahatları*, İzmir 1993, s.232.

Her hukuk sisteminde olduğu gibi Roma Hukukunda da mallar çeşitli yönlerden ayrımlara tabi tutulmuştur. Ancak Roma devletinin ilk devirlerinde kullanılan ayırım *res mancipi-res nec mancipi* ayırımıdır. Üretim ve tarım hayatı için en mühim mallar dikkate alınarak yapılan bu mal ayırımına göre; İtalya arazisi (üzerindeki binalar dahil), bu arazi üzerinde tesis edilen arzi irtifaklar, köleler, fil ve deve hariç yük ve çeki hayvanları *res mancipi* mallar olarak kabul edilmiştir. Bu mallar dışında kalan mallar ise *res nec mancipi*'dir.

Romalılar kendileri için önemli kabul ettikleri *res mancipi* malları diğerlerine göre farklı mülkiyeti devir kurallarına tabi tutmuşlardır. Bu muamelelerin biri de *mancipatio*'dur. Romanın en eski, geleneklerini yansıtan, sekiz kişinin katıldığı, sözlü, merasimli bir muameledir⁸.

XII Levha Kanunundan itibaren *mancipatio suretiyle* yapılan alım satımlarda, *mancipatio* esnasında, söylenen sözlere çeşitli amaçlarla ilave beyanlarda bulunulması mümkündür⁹. Dolayısıyla satıcı, *nuncupatio*¹⁰ suretiyle muamelenin diğer şartları arasında malda ayıp olmadığını veya malda belirli niteliklerin varlığını vaad ederek teminat verebilirdi. Örneğin, kölenin belirli işleri yapmasını bildiği (örneğin, hekim veya marangoz olduğu) konularında teminat vermiş buna rağmen ancak mal ayıplı çıkmışsa hileli hareketinin neticesi olarak sorumlu tutuluyordu¹¹.

Satıcının *res mancipi* bir malı konu alan alımsatım akdinden doğan borcunu ifa edebilmesi için gerekli olan *mancipatio*, ius civileye bağlı sıkı şekilci bir tasarruf muamelesi idi. Bu nedenle sadece Roma vatandaşları arasında geçerli olarak yapılabilirdi. *Res nec mancipi* malları konu alan alımsatımlarda ve Roma vatandaş olmayanların taraf oldukları alımsatımlarda, *nuncupatio* ile satılan malda ayıp bulunmadığına veya belirli vasıfların bulunduğu dair teminat verilmesi mümkün değildi. Bu nedenle bu şekilde teminat alamayan alıcılar, maldaki maddi ayıplar nedeniyle zarara uğrayabilmekteydiler. Alıcının korunmasına yönelik bu boşluk, satıcının alıcıyı *stipulatio*¹² yoluyla malda

⁸ KARADENİZ, Özcan, Roma Eşya Hukuku, Ankara 2005, s.169; ERDOĞMUŞ, Belgin, Roma Eşya Hukuku, İstanbul 2000, s.59, UMUR, Ziya, Eşya Hukuku, Aynı Haklar, İstanbul 1985, s. 68.

⁹ BUCKLAND,W.W., The Main Institutiones of Roman Private Law, Cambridge 1931, s.281.

¹⁰ Mancipatio veya nexum esnasında malı devreden söylelediği şekle tabi sözler. UMUR, Lügat, s.143; BERGER, s.602.

¹¹ BUCKLAND,W.W., A Manual of Roman Private Law, Aalen 1981, s.284; KOSCHAKER, AYİTER, s.233; RADO, "Maldaki ayıplar", s.610; TAHİROĞLU, s.171; UMUR, Ders Notları, s.365.

¹² Belli kelimelerin soruda ve hemen soruyu takip etmesi gereken cevapta kullanılması ile yapılan sözlü akittir. Bu özelliği dolayısıyla ancak hazırlar arasında ve muameleye ara verilmeden yapılması gerekir. Vaatlerin, teminatların, tecditin, müteselsil borçların ve daha başka anlaşmaların muteber hale gelerek dava hakkı doğurabilmeleri için stipulatio şekline sokulmaları lazımdı. İki taraflı bir hukuki muamele, tek taraflı akittir. UMUR, Lügat, s.202; BERGER, s.716; TAHİROĞLU, Bülent, ERDOĞMUŞ, Belgin, Roma Hukuku Meselerleri, İstanbul 2003,s.201; HONIG, TALİP, s.235; DI MARZO, UMUR, Ders Notları, s.349.

ayıp olmadığını veya belirli vasıfların bulunduğunu temin etmesi ile doldurulmuştur. Satıcı alıcının maruz kalacağı zararı ödemeyi taahhüt ederdi. Satıcının *stipulatio* ile bu hususta teminat vermiş olmasına rağmen malda ayıp çıkarsa, alıcı satıcının vermiş olduğu garantiye ayanarak, *actio ex stipulatu*¹³'yu açar ve bu dava ile uğramış olduğu zararın tazminini talep ederdi¹⁴.

Stipulatio yoluyla maddi ayıplara karşı garanti vermek daha çok satıcı lehineydi. Çünkü satıcı ayıbın ortaya çıkması halinde *mancipatio*'da olduğu gibi doğan zararın iki katını ödemeye mahkûm edilmiyordu¹⁵. *Actio ex stipulatu*, alıcının ancak uğramış olduğu zararı tazmin ettirebileceği bir davaydı.

Alım satım akdinin rızai bir akit olarak kabul edildiği tarihlerden itibaren, *ius civile*¹⁶ hükümlerine göre satıcıyı sorumlu tutmak için diğer bir yol daha vardı. Artık alımsatım akdinde ayıplar meselesi de tarafların akdin ifası sırasında uymakla yükümlü oldukları iyiniyet esaslarıyla çözülmüyordu. Sattığı malda ayıp bulunmadığını veya belirli vasıfların mevcut olduğunu taahhüt eden veya malda ayıplar olduğunu bildiği halde bunları söylemeyen, satıcı iyiniyet kurallarına aykırı hareketten dolayı, alıcıyı aldatmış olması sebebiyle sorumlu tutuluyordu. Satıcının sorumlu tutulması alım satım akdinin bir iyiniyet akdi olması neticesidir. Alıcı bu gibi hallerde alım satım akdinin davası olan *actio empti*¹⁶ davasıyla maruz kaldığı zararların tazminini talep ederdi. Satıcı alıcının maldaki ayıplar yüzünden maruz kaldığı zararlarla beraber ayıplı malın tahsis edildiği gayeye yaramamasından doğan zararları da öderdi¹⁷.

Actio empti ile akdin feshini ve malın iadesini istemeye imkân yoktu.

¹³ Stipulatio davası. Bir şeyin verilmesi (dare), yapılması (facere) veya yapılmaması (non facere) borcu altına sokan gayrimüayyen mevzulu stipulatio'lardan doğan alacağı talep etmeye yarayan dar hukuk davası. UMUR, Lügat, s.7.

¹⁴ RADO, Borçlar, s.95; UMUR, Ders Notları, s.364; KOSCHAKER, AYİTER, s.232; DI MARZO, UMUR, s.392.

¹⁵ ZIMMERMANN, s.308; SARAN, Birol, Yayınlanmamış Doktora Tezi, "Roma Hukukunda Alımsatım Akdinde Maldaki Maddi Ayıplardan Dolayı Satıcının Sorumluluğu", İstanbul 1992, s.10; RADO, "Maldaki Ayıplar", s.610.

¹⁶ Roma Hukuku uygulama bakımından "*Ius Civile*" ve "*Ius Gentium*" olarak ikiye ayrılır. *Ius Civile*; Roma vatandaşlarına ait özel hukuka verilen isim olup, Roma vatandaşlarına *cives* ya da *quiritis* denmesinden ötürü bu hukuka vatandaşlar hukuku anlamında "*Ius Civile*" denir. Yabancılarla ilişkilerin yarattığı gereksinimler nedeniyle doğan, Roma vatandaşları ve yabancılar arasında geçerli olan ve özellikle ticari hayatın gerektirdiği hukuki ilişkileri düzenleyen kuralları kapsayan hukuka ise "*Ius Gentium*" adı verilmiştir. DI MARZO, S., Roma Hukuku (çev. UMUR, Z.), İstanbul 1959, s.25-26; KARADENİZ/ÇELEBİCAN, Ö., Roma Hukuku, Tarihi Giriş-Kaynaklar-Genel Kavramlar- Şahsın Hukuku Hakların Korunması, 6.Bası, Ankara 1997 (Roma Hukuku), s.92-93.

¹⁷ Alımsatım akdinden mebiin rahat zilyetliğini temin edemeyen ve alım satımdan doğan borçlarını yerine getirmeyen satıcıya karşı, alıcının ikame ettiği dava. Alıcının davası. Hüsünîyet davası olduğundan alımsatıma bağlı anlaşmaların ve *Iustinianus Hukuku*'nda, zaptın doğurduğu mükellefiyetler de bu dava ile istenebilmekteydi.UMUR, Lügat, s.6.

Çünkü bu dava, alıcının açabileceği ve akdin ifasını talebe yarayan bir davadır. Alıcı burada satıcının dürüst hareket etmemesinden, akdin ifasında iyiniyet gereği kendisine yüklenen borçları yerine getirmemiş olmasından dolayı uğradığı zararları tazmin ettirecektir. Bu nedenle, eğer satıcı iyiniyetle hareket etmişse, yani malın ayıplı olduğunu kendisi de bilmiyorsa, satıcıya hiçbir sorumluluk yüklenemeyecektir. Yani Roma Hukukunda *ius civile*'ye göre, satıcı maldaki gizli ayıplardan sorumlu değildir¹⁸.

B. *Ius Honorarium* Devri:

Aedilis'lerin ıslahatına kadar ve onların düzenledikleri sahalar haricinde Roma Hukukundaki gelişmeler bu şekilde idi. İyiniyet sahibi satıcıyı sorumlu tutmak mümkün değildi. Satıcının sorumlu olması için malda ayıp olmadığını veya belirli vasıfların varlığını özel bir şekilde taahhüt etmesi lazımdı. Bütün bu hallerde açılan davalarda ne akdin feshi, ne de semenin tenzili istenebilirdi. Alıcı ancak dürüst davranmamış olan satıcıdan uğradığı zararların tazminini isteyebilirdi. Ancak malda ayıpların bulunması ve alıcının sahip olduğu imkânlar meselesinin günün koşulları nedeniyle *magistralar* tarafından tekrar düzenlendiğini görüyoruz.

Aedilis curulis denilen *magistralar* cumhuriyet devrinin ortalarından itibaren şehrin zabıta vazifesini ifa ediyorlar ve bu arada çarşı ve pazarların kontrolü ile meşgul oluyorlardı. Özellikle Kartacahılarla yapılan birinci Pön savaşından (M.Ö. 264–241) başarı ile çıkması üzerine, sınırları da genişleyen Roma'nın ekonomisi gelişmeye başlamıştı. Ekonomideki bu canlanma ile birlikte Roma aynı zamanda politik bir kent haline gelmişti. Bu gelişme içinde önceden gelirlerini arazi kiralalarının oluşturduğu yüksek sınıflar savaşımlardan sonra *Latifundum* denilen büyük çiftliklerden, ticaretten ve endüstriden kazanmaya başlamışlardır. Toprakların yeni sahipleri tahıl tarımından, bağ, zeytinlik, sebze ve meyve tarımına geçince, işgücüne olan ihtiyaç artmıştı. Savaşlardan önce küçük çiftçi tarımına dayanan Roma ekonomisinin az olan kölelik ve koşum hayvanları, yeni tarım tarzında gerekli emeğin temininde en önemli kaynak haline gelmişti. Bu gelişmelerin sonucu olarak Cumhuriyet devrinin ortalarından itibaren, romanın köle ve hayvan pazarlarında büyük miktarda alımsatımlar yapılmaya başlanır.¹⁹

Köleler genellikle *Peregrinus*²⁰ olan, farklı kültüre sahip ve sadece kendi kazançlarını ön planda tutan satıcılar tarafından alımsatıma sunulmak-

¹⁸ BUCKLAND, Manual, s.284; RADO, Borçlar, s.130; KOSCHAKER-AYİTER, s.232; SARAN, s.11; RADO, "Maldaki Ayıplar", s.611; TAHİROĞLU, s.171.

¹⁹ ERDOĞMUŞ, Belgin, Klasik Roma Hukukunda Actio Publiciana İnRem, İstanbul 1984, s.3-4.

²⁰ Yabancı kimse. En eski devirlerde hostis ismi ile anılan yabancı, Roma ile siyasi ilişkisi bulunmayan başka bir topluma dahil olan kişi idi. Roma dahilinde hukuki himaye görmezdi. Daha sonra peregrinus, Roma ile dostluk anlaşması yapmış ve yabancı topluluğa dahil, Roma dışında yaşayan kimse idi. UMUR, Lügat, s.155.

taydı. Düşük ahlaklı kimseler tarafından yapılan köle alımsatımlarında, satıcılar alıcıları gafil avlamak, aldatmak için çeşitli hileli davranışlarda bulunuyorlardı²¹.

Bu *magistralar* Romanın başarılı savaşlarından sonra büyük önem kazanmış olan köle pazarlarıyla hayvan pazarlarını denetliyor, genellikle yabancıardan ve şüpheli ahlaklı kimselerden teşekkür eden köle satıcılarının hilelerine engel olmak üzere tedbirler alıyorlardı²².

Aedilis'ler, Roma vatandaşlarını köle ve hayvan tüccarlarının²³ hilelerine karşı korumak için aldıkları tedbirlerini, *magistra* sıfatıyla neşretmek yetkisini haiz buldukları beyannamelerinde ilan etmişlerdir. Bunların metnini *Ulpianus*, *aedilis curulis*'lerin beyannamesine dair şerhinde nakletmiştir. Bunları *Digesta*'nın 21 inci kitabının 1 inci faslında buluyoruz²⁴. Bu beyannamenin metnini aşağı yukarı şu şekilde izah ve tercüme edebiliriz²⁵:

D.21.1.1.1:

“*Qui mancipia vendunt, certiores faciant emptores, quis morbi vitiive cu-ique sit, quis fugitivus errove sit noxave solutus non sit: eademque omnia, cum ea mancipia venibunt, pala.n recte pronuncianto. Quad si mancipium adversus ea venisset sive adversus quod dictum promissumve fuerit cum veniret fuisset, quod eius praestari oportere dicitur: emptori omnibusque ad quos ea res pertinet in sex mensibus, quibus primum de ea re experiundi potestas fuerit, indicium dabimus, ut id mancipium redhibeatur.....”*

D.21.1.1.1:

“Köle satanlar köledeki hastalık ve sakatlıkları (*morbi vitiive*), kölenin *fugitivus* (yani efendisinin evinden kaçmak itiyadında) ve *erro* (yani bir müddet gezdikten sonra tekrar eve dönmek itiyadında) olduğunu ve *actio noxalis*'i mucip bir suç işlemişse müşteriye bildirmek mecburiyetindedir.

²¹ SARAN, s.12-13.

²² KOSCHAKER-AYİTER, s.234.

²³ Bazen tek başına fakat genellikle şirket akti ile birbirine bağlı ortaklık halinde hareket eden köle satıcıları, Roma vatandaşı iseler, *aedilis curulis*'lerin reformlarından önce, ya *mancipatio*'ya bağlı olarak fer'i bir beyan sebebi ile ya da özel garanti kayıtları ihtiva eden *stipulatio* veya kötü niyetleri sebebiyle sorumlu tutmak mümkündü. Bu tür şirketlerde, ortak bütün mallarını değil, fakat şirket gayesinin gerektirdiği miktar ve nitelikte bir katılım payını bir araya getirmeyi taahhüt ederlerdi. Romalılar ile diğer kavimler arasındaki ticaretin gelişmesi ile ortaya çıkan *societas alicuius negationis* isimli şirket türü geniş bir uygulama alanı bulmuştur. GÖNENÇ, Fulya İlçin, Roma Hukukunda Şirket Akti, İstanbul 2004, s.49.

²⁴ DI MARZO, Roma Hukuku, s.392.

²⁵ Tam metin için bkz: RADO, “Roma Hukukunda Maldaki Ayıplardan Dolayı Satıcının Mesuliyeti”, s.612.